

Ornithologiai megfigyelések Fiumétől a Szaharáig.

Irta KOSTKA LÁSZLÓ.

Szinte két évtized óta évről-évre rendszeresen figyelem vonulóink érkezését és távozását, s így csak természetes, hogy ez utamon is kiváló súlyt fektettem erre vonatkozó tapasztalataim bővítésére. Röviden vázoló az ezen a téren szerzett benyomásaimat.

Tájékoztatóul főlemlitem, hogy útirányom főbb vonásokban a következő volt: 1904. okt. 15-én Fiuméből indultam, s Szicília és Málta érintésével Tuniszban kötöttem ki. Innen elmentem Zaghuánba, majd Constantineba, végül Biscrába, a mely a turisták szokott végállomása, s a szaharai kirándulások kiindulási pontja. Mindenütt töltöttem néhány napot, s kirándulásokat is tettem, különösen Biscrából a Szaharába. Nov. 28. Algirből elindulva elhagytam Északafrikát.

Már a tengeri úton is mindenütt kerestem a mi vonulóinkat, mert már előre is úgy számítottam, hogy még elég java vonulási időszakban utazom, tehát találkoznom kell velük, — ha ők is erre mennek.

Fiumétől kezdve néhány *Larus canus* és *argentatus* követte a hajót az egész Adrián végig; a jóniai tengeren ritkultak, azután egészen elmaradtak. Zára körül két *Motacilla alba* vonult el az olasz partok felé, s ugyanott két *Regulus cristatus* is fölszállt a hajóra, s a hajókötelzet beható vizsgálata után szintén az olasz partok felé igyekeztek. *Fringilla coelebs* és *Parus major* a tarantói öbölben szállt a hajóra, s a görög partok felé vonult el. A jóniai tengerben egy igen fáradt *Alauda arvensis* szállt a hajóra és Málta felé vitette magát, de a mint meglátta a szárazföldet, szárnyra kapott és jóval előtünk érkezett oda.

Ezeket kívül csak *Alauda arvensis* vonult folytonosan és nagy tömegben, valamennyi egyenesen déli irányban. 50—100-as csapatokban folytonosan láttam őket vagy közvet-

Aquila. XII.

Ornithologische Beobachtungen von Fiume bis zur Sahara.

VON LADISLAUS V. KOSTKA.

Seit circa zwei Decennien beobachte ich systematisch, von Jahr zu Jahr Ankunft und Wegzug unserer Zugvögel, und ist es daher nur natürlich, dass ich auch auf dieser Reise nach Möglichkeit trachtete, meine diesbezüglichen Erfahrungen zu erweitern; es sei mir daher gestattet, in Kürze diejenigen Eindrücke zu schildern, welche sich mir auf diesem Gebiete einprägten.

Behufs Orientierung gebe ich in Hauptzügen meine Reiseroute. Am 15. Oktober 1904 verliess ich Fiume und landete mit Berührung der Inseln Sicilien und Malta in Tunis. Von hier begab ich mich nach Zaghuán, später nach Constantine, schliesslich nach Biscra, dem obligaten Touristenendpunkte und Aufbruchstation der Ausflüge in die Sahara. Überall nahm ich einige Tage Aufenthalt und machte verschiedene Ausflüge namentlich aus Biscra in die Sahara. Am 28. November verliess ich in Algier einsteigend Nordafrika.

Schon während der Seefahrt suchte ich überall nach unseren Zugvögeln, da ich ja schon im Voraus so rechnete, dass ich in noch ziemlich guter Zugszeit gehen werde, und dass wir uns also treffen müssen — falls dieselben auch diesen Weg nehmen.

Von Fiume an begleiteten einige *Larus canus* und *argentatus* das Schiff die ganze Adria entlang; auf dem jonischen Meere wurden dieselben schon seltener und blieben dann ganz aus. Bei Zara zogen zwei *Motacilla alba* über uns der italienischen Küste zu; ebendort kamen auch zwei *Regulus cristatus* auf das Schiff und flogen nach einer eingehenden Untersuchung des Tauwerkes ebenfalls der italienischen Küste zu. Im Busen von Taranto kamen *Fringilla coelebs* und *Parus major* auf das Schiff und zogen dann der griechischen Küste zu. Auf dem jonischen Meere liess sich eine sehr ermüdete *Alauda arvensis* auf das Schiff nieder, liess sich nach Malta führen, flog aber in Sicht der Küste geradeaus auf diese zu und erreichte dieselbe weit vor uns.

Ausser diesen zog nur *Alauda arvensis* ständig und in grossen Massen, alle geradeaus nach Süd. Aus 50 bis 100 Stück bestehende Flüge waren immerfort zu sehen,

lenül a hajó mellett, vagy távolabb, sokszor csak kitűnő triederem segélyével. Messinába seregesen érkeztek a fáradt vándorok, Máltában is sok volt, de részben letelepedve — éppen vetettek árpát és zabot, tehát ugyanaz az időszak, mint nálunk a tavaszi vetés, a mikor hozzánk érkezik a pacsirta.

Északafrikában, úgy Tuniszban mint Algirban mindenütt tömegesen láttam az áttelelő pacsirtákat. A merre csak jártam, mindenütt találkoztam velük, a vonat zakatolása több száz kilométernyi úton folytonosan *Alauda*-csapatokat vert föl. A tömegekből itélve azt kell hinnem, hogy szinte valamennyi európai pacsirta itt telet. Óriási csapatokba verődnek itt és lassú kóborlásszerű vonulásban haladnak Marokkó felé, míg a tavasz vissza nem szólítja őket hazájukba.

Hazai madaraink közül ez az egyedüli, a mely kimondottan Északafrikában telet, ezenkívül kevés hazai madarat láttam s azokat is minimális számban. Azt kell tehát következtetnem, hogy többi vonulóink más felé mennek, valószínűleg kelet felé a Nilus völgyébe vagy Indiába. Már a tengeri utamon is föltűnt ez a fajszegegyesség és még jobban, szinte tolakodóan domborodott ki Északafrikában.*

* Ezek a megfigyelések szinte szóról-szóra találának Dr. KOENIG A. megfigyeléseivel „Avifauna von Tunis“ (Journ. f. Ornith. 36. kötet p. 132 és 219), továbbá „Beiträge zur Ornithologie Algeriens“ (Journ. f. Ornith. 43. kötet p. 424) című több évi megfigyelésen alapuló műveiben — a melyeket a szerző azonban nem ismert és föl sem használt. Az *Alauda arvensis*-ről Tuniszra vonatkozóan azt írja, hogy nagy számban telet, Algirra vonatkozóan, hogy óriási csapatokban jár télen. Vonulóinkról pedig azt írja, hogy Tuniszban minimális az európai átvonulók száma. Tavasszal — az őszi vonulást nem figyelhette meg — csak két faj vonul rendszeresen, a fűj és a vadgerle. Annýira meg ebben, hogy szószerint a következőket írja: „Nézetem szerint németországi madár egyáltalában nem kerül Tuniszba, azok mind kelet felé vonulnak [Egyiptomba, a Nilus völgyébe, s a Tuniszban átvonulók] hazája valószínűleg a Földközi tenger északi partjain, Olaszországban, déli Franciaországban és Spanyolországban keresendő“.

entweder in unmittelbarer Nähe des Schiffes, oder in grösserer Entfernung, oft auch nur mit Hilfe meines ausgezeichneten Trieders. Nach Messina kamen diese ermüdeten Wanderer in Schaaren an und auch in Malta sah ich viele, theilweise aber schon sesshaft — es war eben die Zeit des Ackerns und der Gersten- und Hafersaat, welche derjenigen entspricht, wenn die Lerche im Frühjahr zu uns zurückkommt.

In Nordafrika sah ich auch überall massenhaft überwinternde Feldlerchen, u. zw. in Tunis ebenso, wie in Algier. Überall waren sie zu treffen und das Stampfen des Eisenbahnzuges jagte auf einem Wege von mehreren hundert Kilometer fortwährend *Alauda*-massen auf. Aus der Menge zu schliessen, bin ich geneigt anzunehmen, dass beinahe sämtliche europäischen Lerchen hier überwintern. Sie häufen sich hier in mächtige Schaaren zusammen und ziehen sich in allmählichem strichartigen Zuge nach Marokko, bis sie der Frühling nicht in ihre Heimat zurückruft.

Es ist dies die einzige Art unserer heimischen Avifauna, welche ausgesprochen hier überwintert, ausser dieser habe ich nur wenig Arten und diese in minimaler Anzahl beobachtet. Ich muss daraus schliessen, dass unsere anderen Zugvögel anderswohin gehen, wahrscheinlich nach Osten, in das Nilthal oder nach Indien. Schon während der Seefahrt fiel mir diese Armuth an Arten auf, welche dann in Nordafrika noch stärker, sozusagen zudringlich zur Geltung kam.*

* Diese Beobachtungen stimmen sozusagen Wort für Wort mit Dr. A. KOENIG's Beobachtungen, welche in seinen beiden Werken „Avifauna von Tunis“ (Journ. f. Ornith. Bd. 36 p. 132, 219) und „Beiträge zur Ornithologie Algeriens“ (Journ. f. Ornith. Bd. 43 p. 424) niedergelegt sind, — die aber der Verfasser weder kannte, noch benützte. Über *Alauda arvensis* berichtet KOENIG, dass dieselbe in Tunis zahlreich, in Algerien in gewaltigen Schaaren überwintere. Über unsere Zugvögel aber berichtet derselbe, dass die Anzahl der europäischen Durchzügler minimal sei. Im Frühjahr — Herbstzug konnte er nicht beobachten — ziehen nur zwei Arten regelmässig, die Wachtel und die Turteltaube. Er geht darin so weit, dass er Wort für Wort Folgendes schreibt: „Nach meiner Ansicht berühren deutsche Arten Tunis überhaupt nicht, sondern ziehen alle gegen Osten, dem Nil im Aegyptenlande zu und die Heimat, d. i. die Brutplätze der meisten, Tunis auf dem Zuge besuchenden Vögel dürften bereits an der Nordküste des Mittelmeeres, in Italien, Südfrankreich und Spanien zu suchen sein“.

A többi madárral röviden végezhetek. Messinában néhány áttelelő *Erithacus rubecula* és *Ruticilla tithys*, Máltában egy *Motacilla flava* és *Jynx torquilla*, Tuniszban egy *Carduelis carduelis* és egy *Pratincola rubicola*, az egész úton szórványosan *Turdus musicus*; az oázisokban sok *Sturnus vulgaris* a melyek valószínűleg a datolyát dézsmálták; s végül a kis és közép Atlaszban — a melyek örök zöld bokorzzattal vannak borítva — aránylag számos *Vanellus vanellus*, a melyből Nov. 20. egy példány még Biscrában is akadt egy kénes forrásnál.

Említésre méltó tán még az is, hogy a nagy Atlaszban — a mely mérhetetlen kopár sziklás hegység — sok, úgy látszik állandó *Milvus migrans*-t és *Gypaëtus barbatus*-t láttam — utóbbiak valamivel világosabbak, mint a mieink.

Legyen szabad ezenkívül még két arra érdeemesnek látszó tapasztalatomat szövé tennem.

Érdekes, és szerfölött meglepett az a mód, a hogyan az *Alaudák* és általában az apró madarak vonultak a tengeren. Az említett *Regulusok* úgy indultak el a hajóról, hogy szinte fejest ugrottak a tengerbe és közvetlenül *alig néhány arasznyira annak színe fölött* folytatták az útjukat. A többi apró madár és nevezetesen a pacsirta is mind így vonult, a mi rendkívül megnehezítette a megfigyelést. Alacsony repülésüknél fogva követniök kell a hullámok járását is, és ezekkel annyira mimi-krizálnak, hogy hamarosan eltűnnek szem elől, a mit még rohamos haladásuk is elősegít. Feszült figyelem és iskolázott, gyakorlott szem kell hozzá, hogy a fajt a néhány pillanatig tartó idő alatt biztosan fölismerje. Még a jó messzelátó mezejéből is csakhamar kikerülnek.

Hogy mi az oka ennek az alacsony repülésnek, nem tudom; szárazföldi szem és tapasztalat a ragadozók elleni védekezést juttatja

A pacsirtára nézve ez tán nem áll egészen, mert ő maga is megkülönbözteti a világosabb színű, nagyobb európai varietást, sőt megtalálta az „*Alauda bugensis*“ varietást is.

M. O. K.

Die übrigen Arten können in aller Kürze abgefertigt werden. In Messina einige überwinternde *Erithacus rubecula* und *Ruticilla tithys*, in Malta eine *Motacilla flava* und ein *Jynx torquilla* in Tunis ein *Carduelis carduelis* und *Pratincola rubicola*, auf dem ganzen Wege vereinzelt *Turdus musicus*; in den Oasen zahlreiche *Sturnus vulgaris*, welche wahrscheinlich die Datteln plünderten, und schliesslich in dem Klein- und Mittel-Atlas — welche von immergrünem Strauchwerke bedeckt sind — verhältnissmässig viele *Vanellus vanellus*, von welcher Art sich auch noch am 20. Nov. ein Exemplar in Biscra bei einer Schwefelquelle aufhielt.

Es kann vielleicht noch erwähnt werden, dass in dem grossen Atlas — einem furchtbar öden Felsengebirge — viele, wie es scheint, ständige *Milvus migrans* und zwei *Gypaëtus barbatus* — diese etwas heller als unsere — zu sehen waren.

Es sei mir nun noch gestattet über zwei, meiner Ansicht nach interessante Momente zu berichten.

Sehr interessant ist die Art und Weise, wie *Alauda arvensis* und die Kleinvögel über das Meer ziehen; ich war vollkommen erstaunt darüber. Die beiden erwähnten *Regulus* stürzten sich scheinbar kopfüber in das Meer hinein, und flogen dann dicht, *kaum einige Spannen über dem Meeresspiegel hin*. Alle Kleinvögel und auch namentlich die Lerchen zogen auf diese Weise, was die Beobachtung derselben ausserordentlich erschwert. Wegen des niedrigen Fluges sind sie gezwungen, dem Wellengange zu folgen und mimikrisiren dadurch dermassen, dass sie sehr rasch dem Auge entschwinden, was auch noch der reisende Flug beschleunigt. Es bedarf angestrengter Aufmerksamkeit, eines geschulten und geübten Auges, um die Art während der wenige Augenblicke betragenden Zeit sicher zu erkennen. Selbst dem guten Fernrohre entschwinden sie sehr bald.

Was die Ursache dieses niedrigen Fluges sein mag, konnte ich nicht entscheiden. Erfahrung und Auge des Landbewohners würden

Für die Feldlerche dürfte dies vielleicht nicht ganz richtig sein, indem er selbst die grössere, hellere europäische Varietät unterscheidet, sogar die Vairität *Alauda bugensis* auffand.

U. O. C.

az ember eszébe — de itt ragadozóból még hirmondónak se akad. Az egészen azonban az a legnevezetesebb, hogy az ilyen alacsony repülés szinte teljesen kizárja a tájékozódást, és valamennyi *Alauda*-esapat daczára ennek mégis nyilegyenesen dél felé tartott.*

Végül még néhány szó az olaszokkal huzamosabb ideig érintkező madarak természetrajzáról. Hozzá kapcsolom ahhoz a fogadtatáshoz, a melyben Messinában részesítik a fáradtan érkező vonulókat, különösen a pacsirtatömegeket.

Messina előtt már jó messziről folytonos puskaropogás kötötte le a figyelmemet — lövészversenyre vagy katonai gyakorlatra gondoltam eleinte, de csakhamar meggyőződtem, hogy mindez a madárvilágnak szól. Csolnakon mennek az érkező csapatok elé, és beléjük lövöldöznek, a parton pedig ugyancsak puskával, bottal s mindenféle, sikert ígérő eszközökkel gyilkolják az érkezőket fajra való tekintet nélkül. Tunisz városában körülbelül ugyanaz a kép, és folyik a madárpusztítás mindenütt, a hol olasz van. Tunisz belsejében és Algirban is számos olasz van, ők a telepések és a nagyhirű kertészetnek a mivelői — és a madárvilág pusztítói.

Rendkívül érdekes, hogy minő hatással van ez a szenvedélyük a velük állandó érintkezésben levő madárvilágra, s hogy mennyire kivételtétlenül azokat eredeti jellegükből. Olaszországban az ember láttára vészhangot hallat az apró madár, mint a mikor az *Accipitert* vagy a *Subbuteot* jelezi, s már 30—50 lépésről menekülnek a nálunk oly szelid *Parus*-ok, sőt még az *Alauda cristaták* is, a melyeket nálunk az Alföldön majd eltapos az ember, annyira bizalmasak. Északafrikában is menekül az apró madár minden európai öltözöt ember elől, úgy hogy röptiben kellett őket löni.

* A repülés magassága legtöbbször attól függ, hogy széllel vagy szél ellen történik-e a repülés. A mint szél ellen kell repülni, akkor többször rögtön leszáll a madár, különösen ha a víz fölött repül, a hol akadály nélkül huzamosabb ideig is betarthatja ezt a helyzetet.

M. O. K.

auf den Schutz vor Raubvögel schliessen — hier war aber keine Spur von diesen. Das Merkwürdigste dabei ist jedenfalls, dass ein derartig niedriger Zug die Orientierung fast gänzlich ausschliesst, und trotzdem flogen sämtliche Lerchen schnurgerade nach Süden.*

Schliesslich noch einige Worte über die Naturgeschichte derjenigen Vögel, welche mit Italienern in längerem Verkehr stehen. Ich schliesse dieselben an den Empfang, welche in Messina den ermüdet ankommenden Zugvögeln, namentlich den Lerchen bereitet wird.

Noch ziemlich weit vor Messina wurde meine Aufmerksamkeit durch fortwährendes Gewehrfeuer geknatter in Anspruch genommen — vorerst dachte ich an eine militärische Übung oder Wetschiessen, doch wurde mir alsbald klar, dass alldies der Vogelwelt galt. In Kähnen wird den Ankömmlingen entgegen gegangen und in die dichten Schaaren hineingeschossen, am Ufer werden dieselben ebenfalls mit Gewehren, Stöcken und allerlei irgendwelchen Erfolg versprechenden Geräthen empfangen und werden die Kleinvögel ohne Unterschied der Art massenhaft ermordet. In der Stadt Tunis fast dasselbe Bild und wird der Vogelmord überall dort betrieben, wo es Italiener gibt. Im Inneren von Tunis und Algerien leben viele Italiener, sie sind die Kolonisten und Betreiber der berühmten Gärtnerei — und die Vertilger der Vogelwelt.

Es ist höchst interessant, welchen Einfluss diese Leidenschaft auf diejenigen Vögel, welche längere Zeit mit ihnen zu thun haben, ausübt und wie deren wirklicher Charakter verändert wird. In Italien lassen die Kleinvögel ihren Angstschrei erschallen, wenn sie einen Menschen erblicken, gerade so, wie wenn sie *Accipiter* oder *Subbuteo* anzeigen, und die bei uns so zahmen *Pariden* suchen schon aus 30—50 Schritt Entfernung das Weite, ebenso *Alauda cristata*, welche in der ungarischen Tiefebene sozusagen erst unter dem Fusse auffliegt. Auch in Nordafrika flieht

* Die Höhe des Fluges hängt meistens davon ab, ob der Vogel mit dem Winde oder gegen denselben fliegt. Sowie derselbe gezwungen ist gegen den Wind zu fliegen, so lässt er sich in den meisten Fällen sogleich herab, besonders beim Überfliegen von Gewässern, wo er diese Stellung in Ermangelung von Hindernissen längere Zeit innehalten kann.

U O. C.

Nagyon érdekes ennek a félelemnek és bizalmatlanságnak a fokozata is. Algírban, a hol kevesebb az olasz, már kevésbé bizalmatlan a madár, s ez folyton kisebbedik, mennél közelebb érünk a Szaharához, tehát mennél jobban fogy az olaszok száma. Az arabstól* seholy fél, s ezért az oázisokon már szinte túlbizalmassá válik a madár. S ez onnan van, hogy Biscrában már *drága pénzért Algírból hozatják* az *Alauda*-pecsenyét. Nekem is akart kedveskedni vele a hotelier, s szerfölött csudálkozott azután azon, hogy megvettem ezt a felséges csemegét, a melyhez Biscrában nem mindennap juthat az ember. Nem tartom lehetetlennek, hogy ezért némileg kételkedett a józan eszemben.

Ezekben óhajtottam egész röviden, minden mellékes körülményre való tekintet nélkül vázolni azokat a tapasztalatokat, a melyeket madártani szempontból érdekesnek ítélt.

* BREHM (Tierleben, Vögel III. köt. p. 510) hasonló esetet említ. Ugyanis az Afrikában telelő fehér gólya mindig jobban fél az európai öltözötű embertől, mint a bennszülöttektől.

M. O. K.

jeder Kleinvogel den europäisch gekleideten Menschen, so dass man dieselben *im Fluge* schießen muss.

Sehr interessant ist die Abstufung dieser Furcht. In Algerien, wo es weniger Italiener gibt, ist auch der Vogel schon zutraulicher und wird es immer mehr, je mehr man sich der Sahara nähert, d. i. je geringer die Zahl der Italiener wird. Vor dem Araber* fürchtet sich der Vogel nirgends und sind deshalb die Vögel in den Oasen schon dreist zutraulich. Und das kommt daher, dass man in Biscra *nur um gutes Geld Alaudabratens aus Algir* erhält. Der Hotelier wollte mir eine Freude damit machen und war höchst erstaunt darüber, dass ich diesen in Biscra nicht alle Tage vorkommenden Leckerbissen verschmähte. Ich halte es nicht für unmöglich, dass er infolgedessen einige Zweifel bezüglich meines gesunden Verstandes hegte.

Das sind in Kürze, ohne Abschweifung auf Nebenumstände diejenigen Erfahrungen, welche ich für interessant genug hielt, um dieselben hier zu veröffentlichen.

* BREHM erzählt (Thierleben, Vögel III. Bd. p. 510) eine ähnliche Beobachtung: der in Afrika überwinternde weisse Storch fürchtet den europäisch gekleideten Menschen immer mehr als den einheimischen.

U. O. C.

Három nap a Velencei-tavon 1905. év tavaszán.

Irta: CERVA FRIGYES.

HOWARD H. ELIOT, Worcestershire-ből (Anglia), az angol ornithologusok klubjának tagja, ez idén, kora tavasszal hazánkba látogatott, hogy itt a *Nádi tücsökmadarat* (*Locustella luscinioides* SAV.) fészkelése előtt, illetve párzása idejében figyelje meg. Vezetőül e sorok íróját választotta, így tehát *Herman Ottó* úrnak, a M. O. K. főnökének ajánlatával április 24-én együtt utaztunk a avifaunisztikailag messze földön ismeretes és megfigyelésre nagyon alkalmas Velencei-tóra. Bár az időjárás eleinte kedvezőtlenül hűvös volt, a *Locustella luscinioides* mégis mindenfelé pirregett, ha nem is oly kitartóan, mint verőfényes időben szokott. A következő két nap sokkal derültebb volt, több alkalmat nyújtott a figyelésre.

A tavon nagy számban fészkelők közt a *Locustella luscinioides*en kívül az *Acrocephalus streperus* VIEILL. és az *A. arundinaceus* LINN. kell megemlítenem, mely utóbbi csak néhány nappal ezelőtt jelent meg fészkelőhelyén s hallatta recsegő szavát mindenfelé. De különösen nagy számban mutatkozott ez idén az *Acrocephalus schoenobaenus* LINN. Á mint megfigyelhettem, a *Panurus biarmicus* sem hiányzik s ha néhány párnak már erősen kotolt is volt a tojása, a legtöbb még a fészekrakással foglalatoskodott. Annak okát, hogy e különben oly korán fészkelő madár költése oly későn kezdődött, az idej tartósan kedvezőtlen időjárásban kell keresnünk. A *Lusciniola melanopogon* is, mely ez idén nem oly gyakori, mint más években, csak két esetben ült négy erősen kotolt tojáson, s többinek még fészke se volt, vagy csak felényire készült el vele.

Drei Tage am Velenceer See im Frühjahr 1905.

VON F. A. CERVA.

Herr H. ELIOT HOWARD, aus Worcestershire England, Mitglied des Clubs englischer Ornithologen, besuchte heuer zeitlich im Frühjahr Ungarn, um hier das *Nachtigallen-Schwirl** (*Locustella luscinioides* SAV.) vor Beginn seines Brutgeschäftes, resp. während der Paarungszeit zu studieren. Schreiber dieser Zeilen wurde als sein Begleiter auserwählt und so reisten wir denn, ausgerüstet mit den nöthigen Empfehlungen von Seite des Herrn OTTO HERMAN, Chef der Ung. Ornith. Centrale, am 24. April mit der Südbahn nach dem, in avifaunistischer Beziehung weit bekannten und für Observationszwecke sehr geeigneten Velenceer See. Trotz des anfänglich ungünstigen kühlen Wetters hörten wir *Locustella luscinioides* überall schwirren, wenn auch nicht so anhaltend, wie dies bei schönem Wetter der Fall ist. Die nächsten 2 Tage waren viel heiterer und boten zur Beobachtung mehr Gelegenheit.

Ausser *Loc. luscinioides* können heuer für den See von Velence *Acrocephalus streperus* VIEILL. und *A. arundinaceus* LINN., welche letzterer erst einige Tage vorher am Brutplatz eintraf und seine kreischende Stimme überall hören liess, als zahlreiche Brutvögel bezeichnet werden. Besonders häufig war in diesem Frühjahr *Acrocephalus schoenobaenus*, LINN. zu sehen. Wie ich weiter Gelegenheit hatte zu beobachten, fehlt es auch an *Panurus biarmicus* diesmal nicht, und wenn auch einige Pärchen schon stark bebrütete Eier hatten, waren die meisten erst mit dem Bau ihrer Nester beschäftigt. Dass die Brutperiode dieser sonst sehr zeitlich brütenden Meisen im Allgemeinen so spät begonnen hat, ist zumeist auf die anhaltenden recht ungünstigen Witterungsverhältnisse in diesem Frühjahr zurückzuführen. Auch *Lusciniola melanopogon*, welche heuer nicht so häufig zu sein scheint, wie in

* In der Literatur wird für diesen Vogel der Namen „Nachtigallen-Rohrsänger“ gebraucht, was aber unrichtig ist, weil sich die „Nachtigall“ nur auf die Aehnlichkeit der Gestalt bezieht und nicht auf den Gesang. Der Vogel ist kein „Sänger“ im Sinne des Gesanges der Nachtigall, sondern ein echter „Schwirl“, mithin sollte der Namen „Nachtigallen-Schwirl“ lauten.

A *Botaurus stellaris* mindenfelől hallatta messze hangzó bőgését, mely még kellemes változatosságot vegyített az apró nádi énekesek napestig tartó, csaknem szakadatlan dalába. Itt-ott *Ardea purpurea* szállott fel. — Néhány lúdcsaládra is bukkantunk (*Anser cinereus*), melynek fiókái közeledtünkre vészhangokat hallattak. A *Fulica atra* mindenütt feltűnően gyakori jelenség. Nem épen ritkán riasztottunk fel *Ortygometra parvát* is, mely gyorsan eltűnt az úszó lápsziget sűrűjében. Itt-ott a *Rallus aquaticus* is hallatta szavát.

Réczeféle, kivált *Dafila acuta*, *Fuligula ferina* és *Anas boschas* elég sűrűn mutatkozott; *Fuligula nyroca* már gyérebben. A *Colymbus cristatus* L. és *C. nigricollis* (BRHM.) kis csapatokban úszkált s bukdácsolt. A sok *Hydrochelidon nigra* (L.) közt, mely ott minden évben költ, *H. leucoptera*t is láttam, mely fehér szárnyával messzire kivált a többi szerkő közül. A *Larus ridibundus*, mely még 2—3 éve 150—200 párnyi telepekben a szomszédos mocsárban költött s ama hely teljes kiszáritása folytán északabbra telepedett, egyenként láttuk szál-longni. Több *Circus aeruginosus* húzódott a náderdő fölött, zsákmányra lesve. Estére két *Falco subbuteo*-pár is kerengett fölöttünk.

Miközben csónakra szálltunk, egy a tó partján gázló *Himantopus*-párt pillantottunk meg. A *Totanus calidris* kis csapatokban szálldos a partok mentén. A *Sturnus vulgaris* még 50—60 főnyi csoportokban hál a nádban.

Általában azt mondhatjuk, hogy a Velencei-tó náderdejének változatos népsége minden ornithologus lelkét örömmel tölti el.

Szigetesép, 1905. május hava.

sonstigen Jahren, sass in 2 Fällen auf vier stark bebrüteten Eiern, sonst hatten die übrigen noch keine oder erst halbbegonnene Nester.

Botaurus stellaris liess ihr weitschallendes Gebrüll überall hören und bot sogar eine angenehme Abwechslung bei dem fast den ganzen Tag anhaltenden Gesang der kleinen Rohrsänger. Hie und da flogen einige *Ardea purpurea* auf. Auch sahen wir ab und zu eine Familie Graugänse (*Anser cinereus*), deren Jungen bei unserem Herannahen ihre Angstrufe hören liessen. *Fulica atra* ist überall eine auffallend häufige Erscheinung. Nicht eben selten wurde *Ortygometra parva* aufgescheucht und verschwand rasch im Wüste einer schwimmenden Moorinsel. Auch *Rallus aquaticus* liess seine Stimme hie und da hören.

Entenarten, besonders *Dafila acuta*, *Fuligula ferina* und *Anas boschas* waren ziemlich häufig, seltener schon *Fuligula nyroca*. *Podiceps cristatus* und *nigricollis* sahen wir in kleinen Schaaren herumschwimmen und bald da, bald dort einen untertauchen. Unter den zahlreichen *Hydrochelidon nigra*, welche dort alljährlich brüten, beobachtete ich auch ein Exemplar *H. leucoptera*, welche durch ihre weissen Flügel von den übrigen merklich abstach. *Larus ridibundus*, welche noch vor 2—3 Jahren in Colonien von 150—200 Paaren in einem dort angrenzenden Moraste brütete und ihre Colonie in Folge gänzlichen Austrocknens des erwähnten Morastes mehr nördlich verlegte, sahen wir vereinzelt dort herumfliegen. Mehrere *Circus aeruginosus* streifen ober dem Rohrwald und spähen nach Beute. Auch 2 Pärchen *Falco subbuteo* kreisten des Abends über uns.

Während des Einsteigens in den Kahn sahen wir ein Paar *Himantopus himantopus* im seichten Wasser an dem Rande des Sees herumwaten. *Totanus calidris* fliegt in kleinen Schaaren an den Ufern herum. *Sturnus vulgaris* bringt noch die Nächte in Partien von 50—60 Stück im Rohr zu.

Im Allgemeinen muss gesagt werden, dass die abwechslungsreiche Bevölkerung des Velenceer Rohrwaldes auf Geist und Seele eines jeden Ornithologen einen höchst wohlthuenenden Eindruck ausübt.

Szigetesép, im Mai 1905.